



ВЛАДИМИР МИЛЕТИЋ

# ВОДИЧ КРОЗ ЛОГОРОВАЊЕ

БЕОГРАД ММХХИИ



ознато је да не постоје установљена правила по којима се "игра" на отвореном простору, негде у дивљини, осим оних која нам је природа прописала и која се безусловно поштују (Miletić, 2011). Ограничења за апликацију организационих и кретних Активности у природи искључиво су везана за геопросторне елементе и специфичне захтеве спортских грана (Милетић, Тривун, 2015). Постоје одређена "правила игре", која су потребна да се установе, како би сви учесници у процесу апликације Активности у природи имали прилику да поред обавеза које имају, такође добију могућност да уживају у природном окружењу у коме ће се наћи.

Универзитет у Београду - Факултет спорта и физичког васпитања  
**Водич кроз логоровање**

Аутор

[др Владимир Милетић, доцент](#)

Рецензенти

**др Жељко Рајковић, ванедни професор**

Универзитет у Београду, Факултет спорта и физичког васпитања

**др Драган Бранковић, ванедни професор**

Универзитет у Београду, Учитељски факултет

**Јован Мемедовић, професор ФК**

Радио телевизија Србије, Београд

Издавач

Универзитет у Београду, Факултет спорта и физичког васпитања

Благоја Паровића 156, Београд

Pro OUTDOOR Public, Београд

Уз подршку стратешких партнера:

*International Rafting Federation - Sustainability Committee*

Национални парк "Тара", Бајина Башта

ЈП "Србија шуме", ШГ "Београд"

Рафтинг асоцијација Србије, Прибој

Дизајн

ПРОДУКЦИЈА - Pro OUTDOOR Team, Београд

Редакција часописа "Повратак природи"

Фотографија

Петар Павловић

Владимир Милетић

Ненад Петронијевић

Милорад Борковић

Миленко Гордић

Радуле Човић

Фотографија на корицама

Миленко Гордић

Владимир Милетић

Техничка припрема

Pro OUTDOOR Team, Београд

Штампа

Black and White Copy, Београд

Тираж

20

ИСБН

978-86-89773-78-1

Мрежна презентација

[www.aktivnostiuprirodi.com](http://www.aktivnostiuprirodi.com)

Београд

MMXXII

# ИЗВОД ИЗ РЕЦЕНЗИЈЕ



*Приручник за студенте је оригиналан и самосталан рад аутора, одговара намени и резултат је потребе за стручном и практично применљивом литературом. Препознатљивим и аутентичним стилем написан приручник који се чита у даху. Текст одликује академски начин писања, систематичан је, прегледан, објективан и јасан. Рукопис је веома добро графички уређен што доприноси прегледности и бољем разумевању текста. Представљена су "Правила игре" неопходна за безбедан и сврсисходан боравак у природи.*

др ДРАГАН БРАНКОВИЋ, Ван. Проф.  
Учитељски факултет, Универзитет у Београду  
"Методика наставе физичког васпитања"



*Водич кроз логоровање, аутора др Владимира Милетића поред три предметна уџбеника, практикума, радне свеске и предметног електронског часописа „Повратак природи“ заокружује уџбеничку литературу, пре свега на простору безбедности учесника логоровања. Велику предност у односу на уобичајену литературу представља електронско издање у PDF екстензији, због могућности прегледа садржаја преко електронских медија, који се код студената користе више него штампана литература. Детаљан приказ локације, поступака организације, као и неопходних материјалних и људских ресурса организованих хијерархијски и у времену, поред успешног и активног учешћа студената на настави омогућавају и потпомажу организацију логоровања на некој другој локацији у режији дојучерашњих студената, будућих професора, тренера и организатора рекреације. Посебност публикације огледа се и у одлуци аутора да се она не штампа, што личним примером прати еколошке тенденције које се такође изучавају на предмету уз праћење "EKODa" који је као пројекат производ истог аутора.*

др ЖЕЉКО РАЈКОВИЋ, Ван. Проф.  
Факултет спорта и физичког васпитања  
"Тим Веслања" и "Рафтинг"



*Водич и јесте право име за овај приручник! Деци предшколског узраста, средњошколцима и студентима треба јасно и прецизно и до танчина представити живот који их чека и који до тада никада нису пробали. Када узму у руке водич за кратко време знаће где, шта, како и зашто. Где: Значи иду у дивљину ван сваке цивилизације, шта? ...10 дана сами ће се бринути о себи, мислиће и радиће као јединствена група, како? ...научиће да живе и раде, не онако како су навикли него како природа заповеда. И на крају зашто? Логоровање није само боравак у дивљини од 10 дана за оцену и пролаз до испита. Логоровање је начин живота ...уосталом као и сам факултет. Др Владимир Милетић је зато и креирао водич или редослед корака на путу од цивилизације до нетакнуте природе... И још једном зашто? Да сутра сами буду водичи новим генерацијама, а да по доласку у камп природа буде баш онаква какву су је затекле прве генерације нашег факултета далеке 1974. године.*

ЈОВАН МЕМЕДОВИЋ, професор  
Радио телевизија Србије  
"Сасвим природно"

# KOOPDUMHATE



43°58'41.95" N  
19°21'09.24" E

## САДРЖАЈ

<a href="#">Извод из рецензије</a>	<a href="#">04</a>
<a href="#">КООРДИНАТЕ</a>	<a href="#">05</a>
<a href="#">Увод</a>	<a href="#">07</a>
<a href="#">ЛОГОРОВАЊЕ</a>	<a href="#">08</a>
<a href="#">ПРАВНИ АКТИ</a>	<a href="#">11</a>
<a href="#">Распоред за дан путовања</a>	<a href="#">12</a>
<a href="#">ПУТОВАЊЕ</a>	<a href="#">13</a>
<a href="#">ГЕОПРОСТОР</a>	<a href="#">15</a>
<a href="#">Логорска просторија</a>	<a href="#">18</a>
<a href="#">Логорски живот</a>	<a href="#">20</a>
<a href="#">Програмски садржаји</a>	<a href="#">24</a>
<a href="#">Понашање на акваторији</a>	<a href="#">26</a>
<a href="#">Опасности фауне</a>	<a href="#">29</a>
<a href="#">Опремање за логоровање</a>	<a href="#">30</a>
<a href="#">Логорска рутина</a>	<a href="#">33</a>
<a href="#">ИЗЛЕТНИШТВО</a>	<a href="#">35</a>
<a href="#">Комбинована тура</a>	<a href="#">36</a>
<a href="#">Кружна планинарска тура</a>	<a href="#">38</a>
<a href="#">Авантуристичка трка изазов тима</a>	<a href="#">40</a>
<a href="#">Групно препливање</a>	<a href="#">42</a>
<a href="#">ЕКОЛОГИЈА</a>	<a href="#">44</a>
<a href="#">ТРОШКОВИ</a>	<a href="#">47</a>
<a href="#">ЗАБРАНЕ</a>	<a href="#">48</a>
<a href="#">Литература</a>	<a href="#">50</a>
<a href="#">САРАДНИЦИ</a>	<a href="#">51</a>
<a href="#">Позив ауторима</a>	<a href="#">52</a>

# УВОД

Учесници логоровања треба да се припреме за десетодневни боравак на отвореном простору у специфичном природном окружењу. У логорској просторији наставне базе Факултета спорта и физичког васпитања, сусрећу се комбиновано планинско, шумско и језерско окружење.

Логоровање се реализује у месецу јулу када су највеће просечне вредности температуре у току године. Ово сазнање не искључује могућност погоршања временских прилика, па је сходно томе нормална појава падавина и озбиљнијих временских непогода, које могу бити присутне, некада и све време боравка на терену.

Сходно овом сазнању, поучени искуствима са терена као и устаљеном логорском праксом, већ првог дана доласка на дестинацију треба извршити припреме за временске (не)прилике, упркос "најављеном" лепом времену. Због посебног географског положаја логора остварени су услови за миороклиматско окружење које утиче на одступања од прогнозираних услова за шири регион.

Логор поседује сву неопходну инфраструктуру која омогућава минималне услове за живот више десетина људи. Десетодневно логоровање указује на то, да ће на релативно малом и уређеном простору бити прилике за истовремени боравак близу осамдесетак људи (студенти, гости, наставно и техничко особље). Боравак у логору је шаторског типа и сваки шатор без обзира на број особа за који је предвиђен треба да омогући смештај и личне опреме. Учесници добијају могућност слободног избора места за поставку ове стамбене јединице као и личну креацију и адаптацију простора која ће им омогућити угодан и леп боравак на терену.

Логоровање поред живота и рада у логорској просторији додатно је обogaћено програмским садржајима из састава кретних активности у природи, чиме се заокружује комплетна целина наставног процеса.

Добро дошли у еколошко-образовни логор Факултета спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду.

”

Логоровање представља вишедневни боравак деце и одраслих у природи под шаторима или другим објектима (колибе, камп кућице) у трајању од 7-20 дана (Вишњић и сар, 2004)

**Логоровање** иза себе има доста дефиниција, али се треба сложити са чињеницом да је оно испред свега организациони тип боравка у природи који има своје законитости уређене према минималистичком концепту живота и рада на отвореном. Логоровање представља живот људства у оквиру уређене логорске просторије са свом пратећом инфраструктуром у форми заједничких објеката. Да би се нешто овако комплексно реализовало, логоровање као организациона целина захтева добру логистику. Под логоровањем се подразумева и посебни ангажман људства које има своје задатке у сложеном организационом систему при коме је појединац усмерен према тиму. Свакако у обзир треба узети и неизбежну временску компоненту, односно логоровање је један дугорочни процес кога осликава трајање.

За логоровање се може констатовати да започиње још у време планирања. Ово подразумева дугорочан процес започет од креирања “оперативне дефиниције”, па до “распуштања” кампа и транспорта опреме.



# ОБРАЗОВНА АВАНТУРА

**3**  
ЕКО  
СИСТЕМА  
У ЈЕДНОМ

**10**  
ДАНА  
ПОТПУНЕ  
ИЗОЛАЦИЈЕ



**25**  
КИЛОМЕТРА  
ДИВЉИНЕ

**15**  
И ВИШЕ  
АКТУЕЛНИХ  
САДРЖАЈА

## 1. ПРИПРЕМА

Детаљна припрема за реализацију друге фазе наставног процеса започела је са теоријским предавањима предмета Активности у природи. У оквирима установљене методологије организације, решавају се задаци едукације неопходне за реализацију наменске посете природи (Miletić, Milojković, Marković, Rajković, 2020).

## 2. РЕАЛИЗАЦИЈА

Фаза реализације постављена је у организационом систему на траговима претходно завршеног процеса практичне наставе (Милетић, Милетић, Рајковић, 2016), са контролисаном формом у неколико аспеката од значаја за функцију евалуације (Милетић, Рајковић, 2016). У реализационом смислу, свима је приметан само боравак на терену.

# ПРЯВЕН АКТУ



Занимљиво је да се кроз анализу географског положаја локалитета, може се донети закључак да је конкретна логорска просторија "окружена деловањем" неколико надлежних институција:

- Логор је постављен на обали Перућачког језера, па сходно томе преко воде и приобаља има додирних тачака са **ХЕ "Бајина Башта"** као сегментом **Електропривреде Србије**.
- Како је логор у шумском подручју планине Таре, ово сазнање указује на то да је под ингеренцијом **Националног парка "Тара"** али и делом **Јавног предузећа "Србијашуме"**.
- Само земљиште на коме лежи логорска просторија тренутно је у власништву **Министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства Републике Србије**.
- Поред свих наведених институција треба знати да природним богатствима наше земље управља **Завод за заштиту природе Србије**, који даје препоруке за коришћење земљишта и које се безусловно морају поштовати.

Сви наведени подаци указују на комплексност власничке структуре, тачније потребу за међусобном сарадњом са свим наведеним државним институцијама. Суштински је битно да се схвати постојање установљеног симбиотичког система у коме логорска просторија такође има велики друштвени утицај и на низ других институција. Наиме, када је у питању деловање институција изван свог матичног окружења, што је случај са логорском просторијом као "истуреним одељењем", тада се

у организацију укључује и локална самоуправа на чијој територији лежи иста, и која има значајну улогу у организационом ситему (Ђурђевић, 2006).

Свака организована активност на Перућачком језеру требало би да буде пријављена представницима власти у најближој Полицијској управи као што је то случај и са конкретним образовним логоровањем.

Пловидба пограничним језером посматра се као пловидба према закону пловидбе у међународним водама (Росић, 2011). Управљање пловилима на сопствени погон законски захтева поседовање дозволе за управљача моторним чамцем.

Још једна од дозвола која се треба званично обезбедити је риболовна дозвола, која се односи на све учеснике и целокупни боравак на језеру током логоровања. Овај део законске регулативе не захтева материјалне надокнаде због тога што се у оквиру наставног логоровања као један од програмских садржаја подразумева и риболов у контролисаним условима.

Поред обавезних дозвола за боравак Факултета посредством свог образовног логора на описаном локалитету, непосредна сарадња остварује се са локалном полицијом, пограничном полицијом, ренџерском службом и медицинском установом као сегментима под ингеренцијом локалне самоуправе. Најчешће од способности и политике руководиоца логора, зависи у ком ће смеру и са коликим ће успехом бити остварен овакав вид сарадње.

Треба истаћи податак да се логоровање реализује тако што је званично одобрено од стране Наставно научног већа Факултета.



Често се занемарује чињеница да први дан логоровања резервисан за путовање и припрему смештаја улази у састав наставе и као такав прецизно је дефинисан кроз распоред дневних активности као и сви други дани проведени на терену.

---

#### Распоред дневних активности за дан одласка на терен

---

Сатница	Активност
---------	-----------

---

07:30	Окупљање на паркингу Факултета
-------	--------------------------------

---

07:40	Паковање опреме у транспортно средство
-------	--

---

08:00	Полазак на дестинацију
-------	------------------------

---

10:00	Пауза
-------	-------

---

10:30	Наставак пута
-------	---------------

---

12:30	Долазак на плато ХЕ "Бајина Башта"
-------	------------------------------------

---

13:00	Паковање опреме на пловило
-------	----------------------------

---

15:00	Испловљавање
-------	--------------

---

15:30	Долазак у камп
-------	----------------

---

16:00	Постављање шатора и уређење кампа
-------	-----------------------------------

---

19:00	Радни састанак
-------	----------------

---

20:00	Преузимање дежурстава
-------	-----------------------

---

23:00	Повечерје
-------	-----------

---

За логоровање као специфичан облик боравка на терену као организациона компонента карактеристично је путовање. Приликом организације путовања треба узети у обзир факторе као што су: удаљеност, трајање, број учесника, захтеви логора, економску компоненту, географску одређеност и сл. Путовање на циљну дестинацију обухвата комбиновани друмски и водни саобраћај

### Паковање опреме

Паковање опреме у пртљажни простор друмског транспортног средства одвија се када се окупе сви путници из два разлога:

- Први је да се види количина расположиве опреме скупљене на једном месту и њене лакше организације.
- Други разлог је због тога што ће сви путници имати увид где ће им опрема бити складиштена, што знатно утиче на убрзавање процеса истовара након окончаног пута.

највише простора, опрема која није приоритетна за коришћење, након чега се пакују остале транспортне јединице. Сви путници учествују у паковању опреме и свако од њих треба да води бригу о свом пртљагу.

Лични пртљак путници носе са собом, ако је складишни простор физички одвојен од простора за смештај људи.

Раздаљина од паркинга Факултета спорта и физичког васпитања и наставне базе - логора у месту Џанићи износи приближно 180 километра путем преко Ваљевских планина (пут преко Дебелог брда). Тактика доласка на циљну дестинацију подразумева вожњу у дужини од 176 километра (до паркинга ХЕ "Бајина Башта") ауто превозом.

Друга етапа пута подразумева узводни транспорт воденим путем од ХЕ до логора у дужини од 6 километра. Ова етапа такође захтева организацију пребацивања опреме из друмског на водни превоз.

Логично је да паковањем опреме руководи особа која најбоље познаје пртљажни простор транспортног средства и на тај начин може је лакше организовати. У транспортно средство прво се пакује кабаста и тежа опрема која заузима

Целокупно путовање до наставне базе траје приближно од 4 до 4,5 сата. Путовање такође улази у састав наставе логоровања и улази у дневни распоред првог дана логоровања.



# THE OPTIPROCTOR



Перуђачко језеро је акумулационо језеро настало 1966. године изградњом хидро електране "Бајина Башта", "уметничким делом" инжењера *Миладина Пећинара*. Завршетком изградње хидроелектране успорен је стари ток реке Дрине, описан у Андрићевим вечним делима. Језеро са својом укупном дужином од 50 километара, протеже се између Хидро електрана "Бајина Башта" и "Вишеград". Језеро чини јединствени екосистем са разноврсним биодиверзитетом и географски представља један од најатрактивнијих кањона у региону. Средишња линија тока Перуђачког језера је државна граница Републике Србије и Републике Босне и Херцеговине, односно њеним ентитетом Републиком Српском.

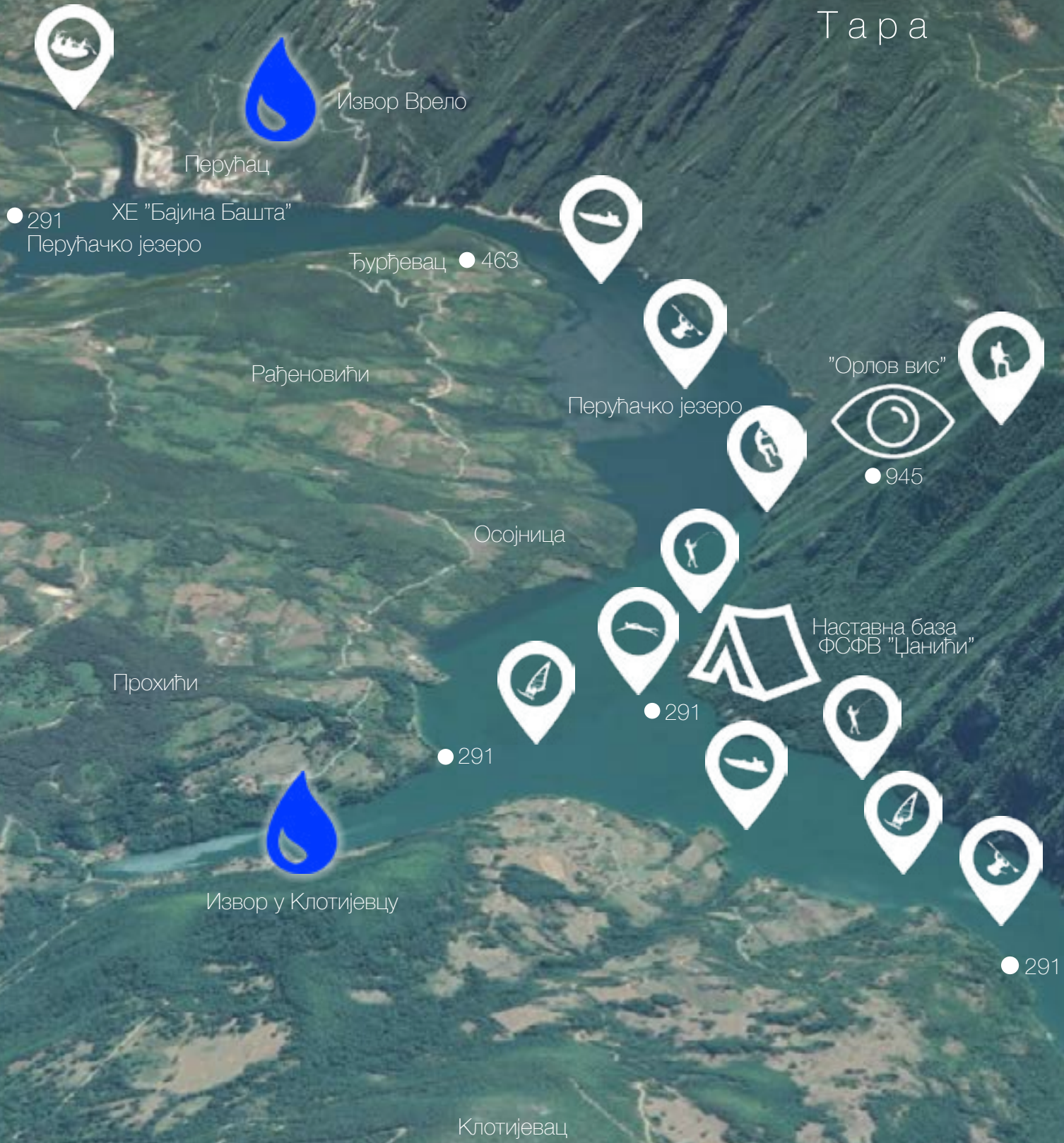
Висина Хидро електране "Бајина Башта" износи 90 метара, а дужина 460 метара. Перуђачко језеро од свог нултог километра може се посматрати као посебна акваторија. На двадесет и четвртом километру од објекта хидро електране налази се гранична линија, након чега код ушћа Брусничког потока, језеро улази у Републику Српску. Акваторија је пловна дужином целог свог тока, а пловни пут је обележен километарским таблама на обали према стандардим научким правилима, на свега неколико метара од максималне водне линије. Надморска висина водне линије језера у свом максимуму је у просеку 291 метар. Варијација висине водостаја зависи од низа фактора, а регулисана је константним радом ХЕС Дринско-лимске електране. Једниственa пловидбена тура од Перуђца до Вишеграда представља невероватно путовање кроз живописну дринску клисуру у трајању од неколико сати, која се може организовати у форми полуодневног излета. Овај недирнути бисер природе нуди невероватне могућности

за апликацију кретних садржаја. Наставна база (сада образовни логор) Факултета спорта и физичког васпитања Универзитета у Београду добијена је на коришћење од ХЕ "Бајина Башта". Од друге половине седамдесетих година прошлог века постепено је подизан логор у коме се изводила практична настава предмета Активности у природи, тадашње Логоровање. Факултет је у то време поседовао целокупну инфраструктуру, која је, на жалост због ратних дејстава али и зубом времена уништена. Касније је природа према устаљеном правилу "преузела" локацију логора, чиме се вратила у своје првобитно стање. Логор је подигнут у напуштеном засеоку Џанићи на десној обали Перуђачког језера. Остатак овог места је потопљен приликом формирања хидроакумулације. Географски посматрано десна обала на којој се налазе Џанићи је граница планине Звезде. Јужна страна логора опасана је "великим планинским зидом", односно стрмом северном падином ове планине.

Планина Звезда функционално припада Тари. Обилује невероватним природним лепотама уклесаним у недоступне верикалне кречњачке стене са богатим биодиверзитетом. Ово је шумовита област на чијим се северним падинама, тачно на пола пута између ушћа реке Дервенте и Невељског потока у реку Дрину, налазе остаци поменутог потопљеног села Џанићи. Овај локалитет је управо због својих специфичности као и природном изолацијом изабран за место образовног логора.

На странама 16-17 приказан је аеро-фото снимак непосредног окружења наставне базе Факултета са наглашеним геопросторним елементима и на њима заступљеним програмским садржајима. Поглед на локалитет на приложеној слици остварен је са западне стране.

# Тара



РЕПУБЛИКА  
БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА

Град



Растиште

Извор у Растишту

Кањон реке Дервенте

Зобе

Извор "Невелј"

"Билешка стена"

● 1225

Кањон  
Невелјског потока

Звезда

РЕПУБЛИКА  
СРБИЈА

Кањон Дрине

# ЛОГОРСКА ПРОСТОРИЈА

**Логор** се може посматрати као један специфични еко-систем интегрисан у други еко-систем (Miletić, Davidović, Rajković, Tomašević, 2016), а сам по себи је аутономно тело са посебним организационим законитостима. Установљени логор у природном амбијенту треба имати додирних тачака са одређеним институцијама, што је случај са конкретним логором, наставном базом Факултета спорта и физичког васпитања из Београда.

**Логорска просторија** лежи на приобаљу. Њена посебна карактеристика је то што је постављена на стрмијој падини. Прекривена је и окружена густом шумом. Организована је према свим законитостима поставке логора (Стојановић, Савић, Милетић, 2013). Инфраструктуру логора сачињавају шаторски објекти као основне стамбене јединице. Ово је **зона одмора** за све кориснике логора. Шатори по целом логору су постављени у слободној форми. Ради лакше организације наставног процеса зона одмора има унутрашњу поделу која је усмерена на сектор за студентску популацију (1а), сектор наставнике и ангажовано људство у оквиру оперативног тима (1б) и госте логора (1в). Зона одмора је подељена је унутар себе тако што је физички одвојена растињем, специфичном геоструктуром и висинском нивелацијом терена. Обавезно је напоменути да се у делу ове зоне у којој су смештени наставници, налази и **амбулантни шатор** у коме је смештен лекар логора.

**Санитарна зона** подразумева заједничке тушеве и чесме са водним резервоарима (2а). Пољски тоалети измештени су у кампу низводно (2б).



**Зона исхране** је посебно издвојена и налази се на месту окупљања испод пагоде (3), због заштите од падавина и сунца. На овом месту врши се подела се већ припремљених obroка. Ова зона садржи роштиљско ложиште предвиђено за термичку обраду хране. На истом месту такође је постављен горионик са плинском боцом доступан за све кориснике логора. Једино на овом месту и на централном ватришту дозвољено је паљење ватре. Непосредно поред зоне исхране постављени су резервоари пијаће воде.

Остали објекти у функцији логора



# ЛОГОРСКИ ЖИВОТ

Логоровање се може посматрати као један социолошки феномен где је на једном месту, из одређених циљева окупљена одређена интересна група. Ова окупљена група представља јединствени систем који живи и ради у симбиози и уз добро осмишљену организацију доприноси упућивању појединаца једних према другима. Свако одступање појединца од групе јасно је уочљиво. У логору је примарни задатак представља уигравање групе, док су сви остали аспекти наставног процеса усмерени ка истом циљу.

Живот у образовном логору конципиран је на извршење задатака из домена образовања. Као такав има своје законитости и дневни радни распоред. Животне потребе учесника логора посматрају се кроз минималистички концепт. Логистика логора подразумева свакодневно снабдевање водом и храном као енергетским потребама људства.

## Снабдевање водом

Један од "недостатака" актуелног локалитета представља одсуство извора пијаће воде. Логор се снабдева квалитетном **пијаћом водом** са извора у месту Клотијевац у Републици Босни и Херцеговини. Извор је удаљен од логора 1200 метара и прилази му се воденим путем. **Техничка вода** за потребе учесника логора (одржавање хигијене, прање посуђа и веша) узима се из језера и пуни у резервоаре за воду из којих се даље користи за предвиђене потребе.

## Снабдевање храном

Исхрана за време боравка у логору подразумева организовани ручак. Остали оброци су у личној режији сваког појединца. На располагању учесницима логора је плински



горионик и роштиљ за термичку обраду хране и воде. Свакодневни одлазак дежурних у набавку омогућава допремање свежих намирница. Том приликом се праве спискови и прикупља новац за исте.

## Енергетска независност

Потребе за електричном енергијом за учеснике кампа најчешће су усмерене на устаљене навике: допуњавање мобилних телефона и осветљење. Логор поседује соларни систем који ће обезбеђивати потребну електричну енергију у зависности од дневних сунчаних интервала.

## Кућни ред

Под фиксном сатницом подразумева се устаљено повечерје од 23:00 сата, након чега се обустављају



све активности осим дежурства, до буђења од 07:00 сати.

#### **Дужности дежурних**

Дежурно одељење води бригу о целом кампу у трајању од 24 сата која су им поверена. За то време камп треба да је обезбеђен са довољном количином пијаће воде, материјалом за огрев / логорску ватру, да буде очишћен од ђубрета, шатори треба да су затегнути, заједничке ствари да су на предвиђеним местима (провера списка), организација редовне набавке, подела хране, одношење ђубрета, организација ноћних дежурстава, одржавање ватре, обилазак кампа, брига о пловилима, попуштање и затезање ужади, пражњење воде из пловних објеката, буђење, брига о дисциплини.

#### **Оперативни тим**

Избор стручњака из заступљених образовних области обавља руководиоц логора. Сви чланови оперативног тима представљају његову "десну руку".

#### **Други учесници логора**

Поред наставног кадра из састава оперативног тима и студената као људства које борави на логоровању, у логору су често присутни гости, али и редовни посетиоци. Гости су најчешће бивши студенти и породице учесника логора. Њихов статус је исти као и статус студената. Посетиоци представљају редовну појаву и углавном их сачињавају припадници служби са којима постоји сарадња. Углавном су то припадници полиције, локалне самоуправе, ренџери, позивни предавачи и др.

# ЛОГОРСКИ ЖИВОТ

## **Медицинска нега на терену**

Логоровање због специфичности активности и своје динамике захтева обавезно присуство лекара. Један од примарних услова реализовања логоровања као организационог типа боравка на отвореном је то да у саставу оперативног тима буде присутан и доктор медицине који води бригу о целокупном људству. Ангажман лекара огледа се у интервенцијама као што су збрињавање посекотина, раздеротина, нагњечења, уганућа, вађења крпеља и праћење различитих патолошких стања уобичајених за овакав амбијент.

## **Метеоролошки услови локалитета**

Услови који владају на локалитету у летњој сезони карактеристични су за шири регион. Јул месец има усталену температуру воде. Карактеристичне су дневне измена ветрова, јутарњи који дува из кањона и стандардне катабатичке и анабатичке струје планинског

масива Звезде. Ове геоструктуре и шумско окружење чине да се остваре пријатне вечери упркос високим дневним температурама. Ово доба године без обзира на прогнозирано време уме да произведе нагле и обилне падавине уз пратњу грмљавина и невремена што је између осталог условљено и микроклиматским приступом.

## **Еколошки приступ логоровању**

Логоровање се одвија према строгим еколошким стандардима, који подразумевају константне еколошке акције, односно санитарну обраду терена и акваторије, класификацију продуктивног и затеченог отпада, компостирање органског отпада, интегрисана предавања екологије у распореду редовне наставе, употребу обновљивих извора енергије (соларни) како је раније наведено, сарадња са ЈКП из састава Локалне самоуправе, као и предузимање свих осталих мера за смањење и контролу



вредности укупног еколошког отиска логоровања и примењених активности у свом саставу.

### **Заступљене активности**

Студенти ће поред логорског живота имати прилике да се обучавају у низу практичних вештина као што су: планинарство, оријентационо кретање, алпинизам, примењено пливање, кануистика, рафтинг, једрење на дасци, наутика, јутарња гимнастика, риболов, основе екологије, исхрана из природе, теренска кретања, кањонинг, преживљавање, вечерњи програми, излетништво, организацију тура...

### **Непосредно окружење**

Надморска висина Перућачког језера према званичним информацијама добијених из геопросторних публикација и са теренских мерења, при максималном водостају износи приближно 300 метара (291). На основу праћења надморске висине на референтним тачкама дуж целог језера може се закључити да акумулација има мали пад услед чега је уочљива мала брзина речног тока. Овај податак је значајан са безбедносног аспекта интегрисаног у методику обучавања свих активности и боравка на води. Како је Перућачко језеро вештачка акумулација од веома битног значаја је сазнање да активацијом Хидроенергетског система Дринско-Лимске електране може доћи до његовог рапидног пражњења. Ово доводи до наглог опадања водостаја који може имати значајна одступања и до неколико метара. Пловни објекти на привезу морају се константно контролисати кроз адаптацију безбедносног веза за обалске структуре, као и поступка сидрења за подводне анкере.

Опадањем водостаја и повлачењем воде отвара се простор обале који може представљати проблем код приступа води. Често овај простор буде клизав, подлога је оштра и понекад се упркос пажњи могу појавити предмети који могу угрозити људе (стакло, метални предмети и др).

Трећи значајан податак је да се део наставног процеса изводи на речном току испод ХЕ "Бајина Башта" где је Дрина на свом главном току кога карактерише већи пад што утиче на значајно повећање брзине протока воде. Главни ток је глићи и реагује на све геоморфолошке препреке које значајно утичу на специфичности тока дивљих вода. У овом случају ради се о израженим карактеристикама матице, вировима, повратним струјама, буковима и др.). Просечна температура воде је значајно нижа од воде из језера. Таква вода је посебно поље интересовања где се на посебан начин приступа проблему безбедности.

Остали полигони који се користе у функцији зоне спорта и рекреације, односно теренске обуке студената представљају специфичне геоморфолошке структуре као што су стене, кањони, планински гребени, сипари и др.

### **Правна заштита**

Поучени ранијим искуствима из праксе, осигурање наставног процеса постиже се обавезним ПОТПИСИВАЊЕМ ФОРМУЛАРА од стране свих присутних студената који своје ваннаставне активности изводе на сопствену одговорност. Ово се конкретно односи на слободно време између активности дефинисаних распоредом наставе.

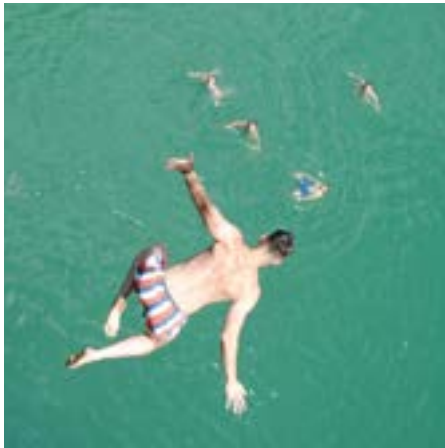
# ПРОГРАМСКИ САДРЖАЈИ

Великим бројем програмских садржаја у понуди наставе летњег логоровања, заокружује се сложена организациона структура наставног процеса предмета Активности у природи и демонстрира једно богатство кретним активностима. Све активности су интегрисане у

наставни процес са циљем да имају значајну употребну вредност и изван образовног система у повезивању ФВ са животом и радом (Вишњић, Јовановић, Милетић, 2004). Поред образовања велики број активности има значај у туризму, спасилаштву, безбедности, војним структурама...







■ ■ ■

# ПОНАШАЊЕ НА АКВАТОРИЈИ

Прилаз воденим путем приликом приступа образовном кампу указује његовим посетиоцима да се ради о непосредном контакту са акваторијом. Поред овог приступа, близина води је саставни део свакодневице логорског живота. Програм логоровања конципиран је тако да се велики број активности предвиђених наставним планом и програмом изводи на воденој површини.

Мере безбедности на води спроводе се на неколико начина. Контрола студената за време наставног процеса омогућена је поделом у мање радне групе (одељења) која су под менторством наставника (Miletić, Rajković, 2016). Овим је омогућено да се има бољи увид на сваког појединца у групи. Примењено пливање, сви облици веслања, наутичке активности, једрење на дасци су обавезни садржаји који се изводе у оквиру наставе. Упознавањем са наведеним програмским садржајима под чиме се подразумевају специфичне опасности, врше наставници у оквиру обуке. Ово је устаљена методологија наставе Активности у природи (Miletić, Milojković, Marković, Rajković, 2020).

Приступ другим наставним областима који се одвија воденим путем (чамцем), такође захтева одређене мере предострожности како би безбедносни фактор био задовољен.

## **Следеће препоруке односе се на смањење ризика приликом боравка на акваторији:**

- Предуслов за одлазак на наставу логоровања јесте знање

пливања, што уједно представља први степен сигурности.

- Неке од активности одвијају се уз употребу самоспаса без обзира на ниво знања пливања (једрење, веслање...).
- Хидрирање и заштита од негативног утицаја сунчевог зрачења је неизоставна мера предострожности на летњем кампу.
- Обавезно прекинути ток свих активности на акваторији за време невремена (грмљавине и падавина)!
- Боравак у хладу и постепена аклиматизација на специфични водени амбијент подразумева избегавање наглог ускакања у воду.
- Забрана конзумације алкохолних пића када се врши апликација било ког наставног садржаја!
- Слободно време учесника кампа може се искористити за активности по сопственој жељи. Ако је опредељење усмерено на водне активности, обавезна је дозвола наставника за конкретни садржај или дежурног наставника, чији је задатак да евидентира одлазак на воду и планирано време повратка!
- Код организованог препливавања језера према устаљеној траси, као једног обавезног задатка, обезбеђена је пратња (ескорт) у коју су укључена сва расположива пловила! Задатак пратње пловилима је да буде доступна,

видљива, да спречи дељење групе као јединствене целине и онемогућавање било ком другом пловилу у покушају да је исече. Ова активност би требала бити пријављена и локалним властима због тога што се одвија по целој ширини језера и због прелажења државне границе.

- Забрана скакања са стена и искакање из пловила без дозволе наставника!
- Препоручљиво је носити адекватну обућу (папуче или сандале) када се хода обалом као и приликом уласка и изласка из воде.
- Свака активност на воденој површини је строго забрањена у широком опсегу места на коме је истакнута ронилачка застава!

Поред боравка на језеру као стајаћој води у наставном процесу организован је полудневни излет, чија је активност рафтинг. Рафтинг спуст реализује се на текућој води велике брзине у својој дужини од 13 km.

Карактеристика речног тока испод хидро електране подразумева дивљу воду са вировима, лиманима, повратним струјама, интензивно израженом матицом, подводним стенама... Све карактеристике су условљене кретањем воде старим током реке Дрине, који има све карактеристике горњих речних токова.

Рафтинг спуст обавља се истовремено у више пловила. Људство је подељено по групама у пловила под надзором вође пловила (скипера). Скипер је искусни веслач (вођа пловила), који поред рафтинга као активности познаје водени ток на коме се изводи наведена активност. Његова реч је најважнија када је у питању спуст рафт чамцима.

Поскок (Vipera ammodytes) као тихи предатор - Фото: Ненад Петронијевић



# ОПАСНОСТИ ФАУНЕ

Наставна база "Џанићи" у стању комплетне припремљености и максималног капацитета функционисања, када је под "пуним оптерећењем" људства, углавном је посматрана као релативно сигуран простор за живот у непосредном "загрљају" природе. Тада углавном сав живи свет у њеном окружењу заобилази ову привремену "насеобину".

Испред свега у припремној фази подизања логора, врше се мере превенције у форми култивисања зараслог простора (кошење високе траве, резивање растиња), дезинсекције и дератизације одређеним хемијским супстанцама за третирање терена, које су усмерене на спречавање ширења заразе и непријатности које би могле бити заступљене у случају да се ови поступци не изврше. Најчешћи становници природе у коју је интегрисана логорска просторија су крпељи, комарци, змије и пухови. Елиминацијом присуства наведених врста смањују се ризици по становнике логора.

Поред третирања саме логорске просторије, присуство већег броја људи по аутоматизму "одбија" остале животињске врсте.

Дужи боравак и намирнице у логору доводе до појаве ситних глодара као што су **мишеви** и **пухови**, који могу бити проблематични као преносиоци одређених болести. Због овог сазнања препоручљиво је да се не остављају изложене намирнице које иначе привлаче ове животиње. Овим поступком се у самом старту врши превенција.

Удаљавањем од логорске просторије улази се у један богат свет фауне Националног парка "Тара". Обилје

већег броја јединки различитих присутних врста као што су срна, дивља свиња, лисица, вук, мрки медвед и сл. (Радовановић, 2015). Ове врсте према својим габаритима изазвали би природну појаву страха код неприпремљених посетилаца природе. Највећи проблем у ширем региону по посетиоце представља **Мрки медвед** (*Ursus actros*), који насељава ове крајеве, а хранилиште им се налази у месту Јагоштица удаљеном свега неколико километара ваздушном линијом од логора.

Кретање у групи осигурава релативну сигурност по целу групу. Ово значи да се непознаваоци околног простора не требају самостално одвајати од групе како себе не би довели у опасност излагању медведима.

**Поскок** (*Vipera ammodytes*) је отровна змија која насељава доста предела наше земље (Томовић, 2015). Посебно је заступљена на територији логора и свих полигона у саставу зоне спорта и рекреације. Сви учесници логора треба да буду упознати са овом врстом како би је идентификовали и тиме спречили нежељене ситуације у сусрету са њом.

**Крпељи** су доста заступљени због шумовите подлоге која њима обилује. После сваке спроведене акције и часа треба се детаљно прегледати како би се избегло њихово качење. Крпељи као врста могу бити опасни у случају да преносе одређене болести као што је случај са Лајмском. Место уједа крпеља треба се након његовог одстрањивања пажљиво пратити и гледати да не дође до појаве црвенила, које може указивати на истакнути проблем.



# ОПРЕМАЊЕ ЗА ЛОГОРОВАЊЕ

Опрема за несметани боравак у природи у трајању од десетак дана укључује све оно што значајно не нарушава дотадашње свакодневне навике посетилаца природе. Наравно да треба узети у обзир примарни циљ логоровања, који посетиоце усмерава на специфичне услове боравка посматране кроз јединствени минималистички концепт или поседовање само онога што је најнеопходније.

Да би се лакше схватила систематизација потребне опреме она се може поделити на личну и колективну. У личну опрему спада и тактичка опрема (Miletić, 2011), која омогућава решавање теренских задатака логистике као што су смештај, одмор, исхрана, хидрирање и осветљење (Miletić, Milojković, Marković, Rajković, 2020).

## Лична опрема

Смештај на локалитету како је већ поменуто, реализује се у **шатору**. Ова стамбена јединица, без обзира на свој дизајн и технологију израде конципирана је да обезбеди изолацију од негативних утицаја спољашње средине (ветар, ниске температуре, падавине, инсекти, животиње и сл.) и као таква спречи нарушавање интегритета унутрашњости. Дуготрајни теренски боравак у шаторима захтева и додатне мере којима се спречавају поплавлјивање и прокишњавање. Да би се шатор додатно обезбедио од прокишњавања, нарочито када се ради о дужем боравку на отвореном, препоручује се употреба крила или тарпа (цираде). Израдом дренажних канала око постављеног шатора спречава се поплавлјивање за време дужег периода падавина, али и наглих појава невремена. Обавезу да обезбеде шатор имају сами учесници логора.

Као **подлога за спавање** у шатору користи се подлошка, душек или пољски кревет према избору појединца.

Најпогоднији начин за очување телесне температуре у теренским условима је спавање у адекватној **сезонској врећи** али као замена може послужити и **ћебе**.

За **осветљење** у току ноћи или слабије видљивости најпогоднија је **чеона лампа**. Свећа је традиционални извор осветљења који ће увек бити заступљен у условима боравка на терену. Данас су камперима доступни и други извори светлости који користе батерије.

Код употребе светлосних извора треба напоменути да према неписаном камперском правлу:

- Никада ноћу не треба уперити сноп светла батеријске лампе у лице особе која долази у сусрет у циљу њене идентификације! **Тиме се код особе изазива привремено слепило.**
- Никако не остављати свеће да горе у шатору, ако га напуштате! **Постоји могућност да се изазове пожар који се захваљујући материјалу израде шатора веома брзо шири.**
- Никада не злоупотребљавати светлосне изворе, односно не давати лажне светлосне сигнале! **Погрешно тумачење за позив у помоћ може беспотребно мобилисати људе.**
- У теренским условима препоручује се штедња свих енергетских ресурса, међу којима су и резервне батерије. **Сходно овоме батеријске лампе користити само када је то заиста неопходно.**

### Посуде и прибор за јело

представљају лични део опреме сваког појединца. Препоручује се такође **спремиште за воду** као неизбежни детаљ личне опреме.

**Ранац** као средство за складиштење целокупне опреме најпогоднији је за теренске услове. У случају да се опрема пакује у **транспортне торбе** са већом запремином, препоручљиво је да сваки појединац понесе као део опреме и радни ранац мање запремине у смислу дневног или викенд паковања.

**Одећа и обућа** су део личне опреме прилагођене теренским условима и планираним активностима на терену. На основу сазнања о начину провођења времена и заступљених активности планира се ношење адекватне опреме. **Не треба занемарити чињеницу да вишедневни боравак на терену упућује сваког појединца на бригу о одећи и обући (редовно чишћење, прање и одржавање).**

Детаљан списак класификоване опреме потребне за логоровање могуће је видети у практикуму предмета на странама (78-80), где је приложен у форми "чек листе" али се може погледати на следећем [линку](#)

### Заједничка опрема

Под заједничком опремом логора подразумевају се сви реквизити који сачињавају логорску инфраструктуру, алат, превозна средства али и наставна средства и опрема. **На самом почетку наставе логоровања сви учесници требало би да се упознају са заједничком опремом како не би долазили у ситуацију да узимају личне ствари других учесника.**

Техника ескимотаже  
након извртања кајаком.





# ЛОГОРСКА РУТИНА

Сваки дан проведен на логоровању дефинисан је **дневним распоредом активности** и обавезама студената које су прилагођене програму али и актуелним временским приликама.

Понуђене активности, односно програмски садржаји су једна широка лепеза активности које се спроводе искључиво у природном окружењу (наведене на страни 23, а визуелно приказане на странама 26-27). Сви заступљени програмски садржаји, због расположивог времена реализују се најчешће кроз три двочаса од којих су прва два представљена у образовној форми, а трећи по реду предвиђен је за оцењивање савладаног градива (Miletić, Rajković, 2016).

Настава се поред специфичне обуке кретних активности одвија и у форми теоријских предавања али и тако да је сваки њен организациони сегмент интегрисан у образовни процес. Као пример даће се паковање опреме и њена класификација као једна методска јединица из целокупног

наставног процеса.

Распоред активности се предочава учесницима најкасније ујутру за текући дан, управо из тог разлога што временске (не)прилике често могу утицати на одређене корекције.

Пример матрице дневног распореда може се видети испод текста. На израду распореда поред временских услова, програмских садржаја, обавеза наставника и студената утиче и број група. Целокупна организација наставе зависи од свих наведених фактора који се међусобно требају уклопити у један радни дан. Не треба игнорисати чињеницу да се распоред често коригује и према расположивим наставним средствима, због саме ефикасности наставног процеса (Милетић, 2018).

Распоред наставе резултат је комбинације управљања свим расположивим факторима посматраних кроз просторну и временску компоненту.

ЕКОЛОШКО - ОБРАЗОВНИ КАМП - ЦАНИТИ  
ЛОГОРОВАЊЕ ММХХ

ДНЕВНИ РАСПОРЕД НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ						
ГРУПА	I	II	III	IV	V	VI
07.00 – 09.00	УСТАНАЊЕ, ЛУТАРНЕ ВЕЖБАМЕ, СРЕЂИВАЊЕ ПРОСТОРА, ДОРУЧАК					
09.00 – 10.30						
11.00 – 12.30						
14.00 – 15.00	РУЧАК И СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ					
16.00 – 17.30						
17.30 – 19.00						

Директор одлуке	
Директор наставе	
Датум	

Простор празних поља у распореду теренске наставе остављен је за уклапање "пузли" кретних, организационих, еколошких, медицинских и других активности у природи. Предметни наставник креира распоред уз помоћ временских прилика, расположивог људства, околности и сл.

# 13 JUNE THROUGH



Логоровање је испред свега једна у низу организационих форми боравка у природи са продуженим трајањем, која "оставља одређене трагове" на све његове учеснике. Свакодневна рутина подразумевана логорским животом упућује људе на међусобну комуникацију и сарадњу. Боравак већег броја људи на специфичном, ограниченом простору са дефинисаним активностима спроведеним у јединици времена, поред решавања образовних и психо-социјалних задатака нуди и ону "другу" могућност, засићења људи. Сходно овом сазнању у фази планирања и контроле образовног процеса наставног логоровања (Miletić, Rajković, 2016), препоручљива је краткотрајна промена места боравка организована у форми излетничких активности.

"Излети су по дефиницији краћи полудневни или једнодневни изласци ученика или наставника у природу у циљу посматрања или проучавања неког предмета или појаве у вези са обрадом наставног градива"  
"Излети су од изузетног значаја за стицање драгоцених искустава о природи и животу у њој" (Здански, Јовановић, Стекић, 1986).

Упознавањем са суштином излетништва и учествовањем у њима практично се врши "ресет", у овом случају логорске свакодневнице.

Излетничке активности на примеру логоровања Факултета спорта и физичког васпитања представљене су као:

- комбинована тура и
- планинска тура.

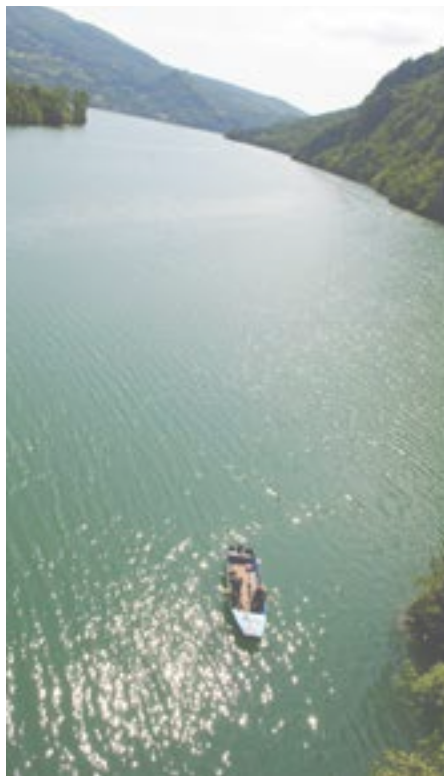
Обе изведене акције су излети полудневног трајања, приликом чијих је реализација задатак **краткорочно напуштање логорске просторије.**

Поред образовних задатака, промена места боравка усмерена је на одмор корисника од "засићења":

- амбијентом,
- простором,
- људством,
- устаљеним распоредом дневних активности и
- осталим заступљеним активностима логорске рутине.

Излетничке активности захтевају добру организацију, која се испред свега огледа у међусобној координацији више институција. Оваква координација повлачи са собом адекватну логистику.

Интересантан детаљ кога свакако треба истаћи у организационом смислу, је то да се излетничке активности често могу "померати" по данима и користити у смислу "организационе манипулације", као **резервни план** који ступа на снагу у случају да временски услови не дозвољавају нормално извршавање свакодневних логорских задатака.



# КОМБИНОВАНА ТУРА



Саставни део редовног програма теренске наставе подразумева полудневну туру у форми комбинованог кретања, која обухвата **рафтинг спуст, пешачење, планинарење**, а транспорт се врши превозним средствима: бродом и аутобусом. Циљ ове полудневне вежбе је да студенти схвате тактику организације излета и увиде њену комплексност. Суштина је да студенти поред путовања и примењених активности увиде значај сваког сегмента организације, обухваћеног полудневном туром чији је фокус усмерен на образовни логор као полазне и повратне тачке и неизбежне потребе за логистиком.

Рафтинг спуст са својом дужином од 13 километара нуди могућност уживања у прелепим пејзажима неукроћене Дрине. Почевши од атрактивних водопада Врела, као десне притоке Дрине, дуге свега 365 метара, па до пролазака кроз дринске меандре и наизменичну смену на тренутке мирног и оног "нервозног" речног тока. Овај атрактивни спуст започиње са сплавашта у Перућацу, испод моћног зида Хидроелектране, који обуздава и контролише водену масу педесет километарског Перућачког језера. После нешто мање од два сата пловидбе у рафт чамцима изласком из десне кривине белог бука, учесници се купола цркве на левој обали која наговештава завршетак спуста.

Свега педесетак метара од моста на Дрини, непосредно испод граничног прелаза Скелани, чамци пристају и на самом улазу у Бајину Башту учесници прелазе у аутобус.

Након завршетка спуста студенти се транспортују 6 километара даље аутобусом до манастира Рача. Од овог места организовано се изводи планинарска тура по уређеној шумској стази која све време прати ток реке Раче. Циљ успона је извор у месту Лађевац и налази се на неких 2 километра одатле. Лађевац је карактеристичан по извору воде из саме стене. Лежи испод литица одакле започиње улаз у најтрактивнији део кањона реке Раче. Након проласка кроз овај живописни крајолик скривен у шуми, посете и кратке паузе на извору Лађевац следи повратак до манастирског комплекса. Сви заинтересовани могу посетити манастир и упознати се са духовном баштином овог локалитета. За потребе обиласка манастира посетиоци би требало бити адекватно опремљени. Трајање посете манастиру Рача ограничено је временом поласка аутобуса назад до Перућаца. Доласком учесника у Перућац напушта нас аутобус, одакле се пешке након извршене набавке у продавници упућује на плато ХЕ "Бајина Башта". Одмах након што се сакупе учесници излета према планираном времену враћају се пловним путем до базног логора. Повратак учесника у логор као места одакле је и започета, завршава се излетничка тура. Након чега следи даљи ток логорског живота.

Слика лево представља графичку шему "Тактике организације" туре:

1. Хидро електрана "Бајина Башта",
2. Перућац,
3. Скелани,
4. Манастир Рача,
5. Лађевац.



# КРУЖНА ПЛАНИНАРСКА ТУРА

Други по реду организовани излет одвија се тактиком кружне планинарске туре. Карактеристика овог излета огледа се кроз тактику кретања која подразумева успон на планину Звезду на коначну дестинацију планинарски дом на висоравни Предов Крст. Од Предовог Крста након одмора групе следи повратак у логор. Повратак је организован тако да се враћа другим путем, односно трасом преко Растишта и кањона реке Дервенте, до њеног ушћа у Дрину. Са овога места организује се превоз пристиглих учесника чамцима до логора. Смер кретања туре може бити и обрнут.

На тури се могу обићи два карактеристична видиковца са којих учесници имају могућност да уживају у невероватном погледу околине. Видиковци су "Орлов врх" и "Биљешка стена".

На успону код изласка на висораван изнад видиковца налази се извор пијаће воде "Невелски поток" на коме се могу наточити посуде за воду.

Конкретна планинарска тура сматра се захтевнијом, због изражене висинске разлике и саме дужине

трајања. Како је популација која чини учеснике излета састављена од студената Факултета спорта, узима се у обзир и њихова тренутна психо-физичка припрема која је специфична за ову групацију чиме јој омогућава да без проблема реши овај задатак. Посебну пажњу треба посветити брифингу учесника - гостију и одређеним категоријама које могу имати контраиндикације за време оваквих напора.

Дужина туре износи приближно 20 километара, са могућности одступања у зависности од временских услова, стања на рути, броју учесника, физичке припреме и др. Тура се изводи по планинском терену обраслим густом шумом. Ово је значајна погодност за кретање у летњем периоду када су температуре веома високе јер се тиме кретање групе одвија у хладу.

Целокупна траса није маркирана, па сходно томе треба водити рачуна да се група константно одржава на окупу како не би дошло до губљења.

Опрема учесника планинарске туре треба да буде што лакша, прилагођена условима кретања и спакована у ранац. Неизоставна је вода и сендвич.

Поглед на околину са видиковца "Орлов вис". Јасно уочљиво Перућањко језеро, Босна и Херцеговина и обронци планине Таре.





Успон из логора врши се уз трасирану стазу северне падине Звезде, скривену у проходној планинској шуми. Овај део туре је најзахтевнији.



Планинарски дом на висоравни Предов крст као циљна дестинација планинарског успона. Ово је уједно и место одмора пред повратак у базни логор.



Широки и далеки поглед са мотивом Перућачког језера и ближе околине. Стајна тачка је видиковац "Биљешка стена".



Један од неколико тунела на путу кроз кањон реке Дервенте указује на то да се планирана тура приводи своме крају.



Знак на дрвету је **Кнафелчева маркација** из даљине лако уочљиви, црвени круг пречника 12 цм, који представља ивицу белог централног круга, пречника 6 цм. Овај симбол је јасно видљива планинарска маркација, која указује на то да се планинари крећу по уређеној и обележеној планинарској стази.

# АВАНТУРИСТИЧКА ТРКА ИЗАЗОВ ТИМА

Авантуристичка трка под кодним именом "ЗК", односно "Три кањона" носи овај специфичан назив због тога што се одвија у окружењу три кањона: започиње у кањону реке Дервенте, прелази у кањон реке Дрине и завршава се у кањону Невељског потока. У својој дужини има око 9 километара воденим и копненим путем. Са својим трајањем приближно 5 сати улази у полудневну активност.

Осмишљена је као завршни испит за све студенте који су учествовали у обуци на наставном логоровању. Ревизијално је први пут изведена на логоровању генерације 2021. године, као замена за дотадашњи триатлон. Основни разлози због чега је креирана наведена авантуристичка активност били су:

- подизање квалитета наставног процеса, који се одвија са ограниченим временским трајањем и
- обогаћивање садржаја примењених у теренским условима.

Иако ова активност носи епитет "трка" она није усмерена на креирање антагонизма и покушаја наметања потребе за остваривањем такмичарских резултата, већ супротно од овога, настала је да би се испоље све оне особине које требају доћи до изражаја, како би се простор активности "очистио" од потребе за спортским резултатом и победом (Милетић, Рајковић, Видаковић, 2016).

Суштина авантуристичке трке је учешће у тиму на позицији која одговара слободној вољи сваког учесника. Учесће креирају

афинитети према заступљеним активностима и датим задацима. Испред свега форсира се заједнички рад у сваком сегменту трке, при чему радни тим увек може тражити замену за одређене задатке, тако што има могућност избора људства из својих група (резерве).

Садржаји који су интегрисани у авантуристичку трку су сви они који су у претходном периоду наставе логоровања били усвајани и савладани. Ради се искључиво о вештинама и знањима из реализованих предмета.

**Кретни садржаји** заступљени на авантуристичкој трци су: пребацивање људства и опреме кануом, примењено пливање, савладавање пречнице техником слободног пењања, скокови у воду, прелазак водене препреке техником тиролске траверзе (zip line), усправно веслање, трејл трчање, прелажење захтевног терена теренским кретањем...

**Радни задаци** коју се решавају на овом сложеном полигону представљени су кроз: читање топографске карте, бацање сигурносног плутајућег ужета, фотографисање захтеваног кадра на траженој локацији, херметичко паковање радне опреме, погађање мете луком и стрелом...

Логистика трке један од битних фактора њеног остваривања. Реализује је тим са воде који има задатак да прати и превози људе и опрему чамцем. Присуство лекара је саставни део логистике.

**Реализација трке се планира претпоследњег дана боравка смене на терену.**





# ГРУПНО ПРЕПЛИВАВАЊЕ

Традиционално групно препливање Перућачког језера, представља још једну од обавезних вежби свих студената на наставни логоровања.

Траса на којој се изводи препливање језера је најкраћа линија од обале логорске просторије до супротне обале у Босни и Херцеговини. На страни друге државе неколико метара од обале поставља се пловило око кога сви пливачи круже и у повратку настављају пливање ка логору. Овим поступком избегава се излажење на супротну обалу, што би се сматрало илегалним прелажењем државне границе и чиме би институција ушла у прекршај.

Раздаљина између двеју обала износи приближно 600 метара (препливава се око 1200 метара у оба смера).

Препливање је у овом случају тимска активност при којој се настоји одржати јединство целе групе на води. Без обзира на кондициону и техничку припремљеност водећих пливача њихова обавеза је да се крећу брзином која неће утицати на значајно "развлачење" пливачког тима.

Тимски рад у смислу бриге једни о другима је изражен као и код свих других активности на логоровању. Ако којим случајем дође до ситуације да се група развуче, пливање се такође спроводи тимски, у паровима, где је приликом заостајања целине веома битан фактор комуникација и визуелна близина пливача. Специфичност ове активности је да се изводи под организовано пратњом (ескорт) пловилима. Пловила имају задатак да прате тим и спрече сваки покушај његовог пресецања од стране других

пловних објеката, који саобраћају у овом сектору језера. Овај поступак је објашњен у делу текста о безбедности на акваторији. Пратња укључује већи број пловила од даски за једрење, кајака па све до моторних чамаца.

У пловилима је присутан и лекар логора у случају да се јави потреба указивања медицинске помоћи. Поред лекара, сви остали чланови ескорта имају задатак да поред "чувања" групе буду и психолошка подршка пливачима, али и спасиоци ако и за то буде било потребе. Од обавезне опреме у пловилима, за потребе ове акције треба да су спакована сигурносна плутајућа ужад и самоспаси. Пловила остају на води све док последњи пливач не напусти акваторију.

Обавеза наставника је евидентирање свих пливача који су ушли у воду и који су завршили са препливавањем.

Када се ради о организацији ове активности она је лоцирана у глобалном систему логоровања свега неколико дана пред завршетак логорске смене.

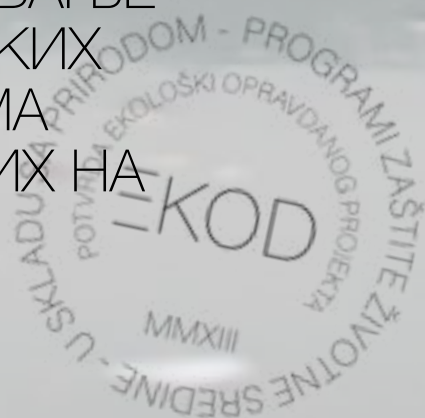
Претходна настава примењеног пливања (*Open water swimming*) која се спроводи по редовном распореду наставе по групама, уједно је образовног карактера, али поред овога је и кондициона припрема за тимско препливање језера.

Треба нагласити и одређене факторе који се могу јавити као негативни и утицати на то да се ова акција теже спроведе. Отежавајуће околности за препливање су нижа температура воде (претходно лоше време), ветар и последично томе појава таласа и плутајући отпад на језеру.



Плутајући отпад, на жалост саставни део акваторије Перућачког језера.

МИ КАО КОРИСНИЦИ  
ПРИРОДЕ ИМАМО  
МОРАЛНУ ДУЖНОСТ  
ДА ПРЕУЗМЕМО  
ПОТПУНУ  
ОДГОВОРНОСТ  
И ИНИЦИЈАТИВУ  
ЗА РЕШАВАЊЕ  
ЕКОЛОШКИХ  
ПРОБЛЕМА  
ЗАТЕЧЕНИХ НА  
ТЕРЕНУ!



# ЕКОЛОШКА

Поставку предмета "Логоровање" (данас "Активности у природи") у образовни систем факултета, прати неизоставни сегмент - екологија и област заштите животне средине. Последњих деценија овај проблем долази до изражаја на глобалном нивоу. Посебни значај екологије као сегмента предмета је уочљив у теренским условима рада, када до изражаја долазе проблеми који нарушавају ток наставног процеса. Ови проблеми су загађење отпадом који је поред естетске компоненте покрива и здравствену. Рад у оваквим условима није препоручљив, самим тим оставља две могућности: обуставу рада или решавање затечених проблема. Локалитет "Џанићи" на коме се од 1974. године одвија настава Факултета, од самог почетка представља "црну еколошку тачку" услед нерешених питања одлагања отпада наколико градова који су воденим путем повезане са сливом реке Дрине. Наставни процес логоровања садржи предмет "Екологија", на коме су поред теоријских предавања решавају и практични задаци на терену. Ови задаци тичу се санитарне обраде локалитета на коме је установљен еколошко-образовни логор. Под санитарном обрадом подразумевају се поступци



прикупљања, класификације и одношења продукваног и затеченог отпада.

Важан податак је покретање пројекта **ЕКОД - програми заштите животне средине**, који постоји од 2013. године (тада са називом ЕКОС). Овај пројекат улази у састав других образовних пројеката који природу користе за радни полигон.

У пројекат је поред Активности у природи укључена **Рафтинг асоцијација Србије** из Прибоја, која има оформљену **Комисију за екологију** и чији је делокруг везан за очување горњих речних токова. Нарочито треба истаћи да је пројекат подржан од стране међународне институције **International Rafting Federation** која има представника из Републике Србије као равноправног члана **Sustainability Committee**.



Наша мисија је да Природу оставимо у бољем стању него што смо је затекли! Један од задатака је класификација отпада у теренским условима.

# ПРОШКОБИ



### Трошкови учесника логоровања

Логоровање иако постављено на темељима минималистичког концепта иза себе оставља одређене трошкове. Сваки учесник у настави логоровања има обавезе према овој врсти теренске наставе. Сама настава као таква и њена организација повлачи низ економских корака. У табели испод текста дат је приказ неопходних трошкова који сви збирно представљају укупну суму по учеснику за десет дана логоровања.

### Трошкови институције

Још једна важна информација, а често занемарена, представља поставку одрживог система који треба бити усмерен на обнављање наставне опреме и реквизита, трошкове путовања као саставног сегмента наставе. Обезбеђивање хране, свакодневна логистика, основне потребе и др. су под ингеренцијом институције у чијој се организацији обавља логоровање као обавезна активност.

### Донације и спонзорства

Битна ставка када су у питању трошкови наставног процеса

везани су за донације и спонзорства предмету, логору (наставној бази) и институцији Факултета. Како је логоровање само по себи атрактивно због амбијенталног окружења и интересантних програмских садржаја, тако одређене групе изражавају интерес за овакав вид боравка и рада у природи (страна 49). Инфраструктурни објекти и опрема логорске просторије може се правити, набављати и обнављати на основу донација и спонзорстава.

### Дугорочно планирање

Како се логоровање према својим организационим законитостима темељи на дугорочној припреми, тако је могуће на дужи временски период планирати наставне трошкове и комбиновати их кроз регуларне фондове, спонзорства и одређене пројекте који могу благовремено решавати економске проблеме. Сходно овом сазнању и учесници логоровања имају могућност да благовремено изврше уплате кроз рате, које могу започети и неколико месеци пре реализације теренске наставе. Овим се поступком решава проблем економског оптерећења.

#### СПЕЦИФИКАЦИЈА ТРОШКОВА НАСТАВЕ

Р.б.	Услуга	Цена
1.	Такса НП "Тара"	
2.	Трошкови наставе	по дану
3.	Шаторина	
4.	Ручак	
5.	Рафтинг спуст	по особи
6.	Ауто превоз	
7.	Превоз бродом	
8.	Трошкови за остале оброке	
9.	Други трошкови (по навикама појединаца)	
<b>Укупно</b> (за број дана проведених на терену)		

Табеларни приказ спецификације новчаних трошкова наставе летњег логоровања ФСФВ из Београда.

# ЗАБРАНЕ ЗА ВРЕМЕ ЛОГОРОВАЊА

Кршење установљених правила и ексцесно понашање било које врсте, повлачи удаљавање из логора!

Време проведено у еко-образовном логору треба да поред реализоване наставе и усвојених знања различитих садржаја, остави пријатне успомене на све његове учеснике. Постоје установљене законитости боравка у логорској просторији, без обзира о ком типу логоровања се ради, а оне са собом повлаче њихово поштовање. Велики број учесника и разноврсни

садржаји на специфичном простору захтевају низ мера предострожности. Да би овај планирани боравак био безбедан у самом старту предочавају се дефинисана правила која се морају поштовати!

Предочена правила односе се на све учеснике логоровања без обзира на њихов статус. За време боравка у логору строго је забрањено следеће:

- Конзумација алкохолних пића!
- Ексцесно понашање!
- Прављење буке и галаме за време кућног реда и повечерја!
- Бацање смећа изван, за ту сврху, предвиђеног места!
- Самовољно удаљавање из логора!
- Самостални прелазак државне границе!
- Узимање заједничке опреме без питања надлежних!
- Сваки облик урушавања ауторитета институције Факултета!



ЗАБРАНЕ!

ЖЕЛИМО  
ВАМ  
УГОДАН  
БОРАВАК НА  
ЛОГОРОВАЊУ

Факултет спорта и  
физичког васпитања

# ЛИТЕРАТУРА

1. Ilić, V. (1954). *Ishrana, voda, ogrev i osvetljenje*. Vojno Delo, Beograd.
2. Miletic, V. (2011). *IZLAZ, Iza otvorenih vrata*. Samostalno izdanje autora, Beograd.
3. Miletic, V., Davidovic, Z., Rajkovic, Z., Tomasevic, S. (2016). Infrastructure model of self-sustaining ecological camp. *SPOFA, International Monograph Sports Facilities Modernization and Construction*. University of Belgrade, Faculty of Sport and Physical Education (226-235).
4. Miletic, V., Milojkovic, B., Markovic, M., Rajkovic, Z. (2020). Global Schemme for Learning Sports Outdoor Activities. *International Scientific Conference "Effects of Physical Activity Application to Anthropological Status with Children, Adolescents and Adults"*. Book of Proceedings (262-273).
5. Miletic, V., Rajkovic, Z. (2016). Faza kontrole u sistemu organizacije edukativnog kampa. *Prva medunarodna konferencija Sport, rekreacija i zdravlje. Visoka sportska i zdravstvena škola*. Zbornik radova. Str. 182-189.
6. Miletic, V., Rajkovic, Z., Vidakovic, H. M. (2016). Aktivnosti u prirodi – prostor oslobođen "okova" takmičarskih rezultata. *Fizičko vaspitanje i sport kroz vekove*, 3(1), (49-59).
7. Milojkovic, B., Miletic, V. (2019). Safety Aspects of using Mountain Roads. *International Scientific Conference "Effects of Physical Activity Application to Anthropological Status with Children, Adolescents and Adults"*. Book of Proceedings (106-119).
8. Tomovic, Lj. (2015). Biološke i ekološke karakteristike poskoka. *Povratak prirodi* br.1 (10-13).
9. Вишњић, Д., Јовановић, А., Милетић, К. (2004). *Теорија и методика физичког васпитања*. Факултет спорта и физичког васпитања, Универзитет у Београду, Београд.
10. Ђурђевић, Н. (2004). *Улога локалних заједница у области спорта*. Правни факултет у Крагујевцу; Управа за спорт Министарства просвете и спорта Републике Србије, Београд.
11. Здански, И., Јовановић, М., Стекић, С. (1986). Излети и посете као облици васпитно-образовног рада у основној школи. Завод за унапређење васпитања и образовања града Београда, Београд.
12. Милетић, В. (2018). *Практикум предмета Активности у природи*. Друго издање. Факултет спорта и физичког васпитања, Универзитет у Београду, Београд.
13. Милетич, В. (2018). *Методика на обучението по алпинизъм*. Дисертација. Национална Спортна Академија "Васил Левски", Софија.
14. Радовановић, М. (2015). *Тара – Лексикони Националних паркова*. ЈП Службени гласник; ЈП Национални парк "Тара"; Географски институт "Јован Цвијић" САНУ.
15. Росић, С. (2011). Пловидба унутрашњим пловним путевима. Медија центар "Одбрана", Београд.
16. Стојановић, Т., Савић, З., Милетић, В. (2013). *Планинарење и логоровање*. Факултет физичког васпитања и спорта Бања Лука. СВЕН, Ниш.
17. Тсу, С. (2004). *Умеће ратовања*. Моно и Манјана, Нови Сад.

# САРАДНИЦИ



# ПОЗИВ АУТОРИМА

Електронски часопис "Повратак природи", креиран је првенствено за потребе проширивања базе знања студената, који слушају предмет "Активности у природи". Примарни задатак часописа био је да се поред текстова и фотографија једне широке и богате тематике, читаоци мотивишу да своја искуства из природе објаве на овом месту. Први степеник за улазак у свет науке и публикавања у научним часописима је простор стручног испољавања и изражавања на месту као што је ова електронска публикација. Суштина је да се кроз један неоптерећујући и опуштен приступ

година од његовог оснивања.

Овим путем вас позивамо да постанете наши читаоци, али и да учествујете у раду часописа "Повратак природи" кроз публикавање ауторских текстова!

Бесплатно преузимање електронске публикације у .pdf екстензији омогућено је одласком на страницу:



прикаже одређено искуство, знање и вештина уско повезана са природом. Редакција подржава од самог почетка лични приступ изражавања за сваки интересантни текст уско везан за тематику активности у природи.

Први број часописа изашао је 12. маја 2015. године, сада, тачно седам

[www.aktivnostiuprirodi.com/casopis/](http://www.aktivnostiuprirodi.com/casopis/)

# [www.aktivnostiuprirodi.com/casopis](http://www.aktivnostiuprirodi.com/casopis)



ПУТОПИСИ

ПРЕЖИВЉАВАЊЕ

ДОГАЂАЈИ

АКТИВНОСТИ

ФЛОРА И ФАУНА

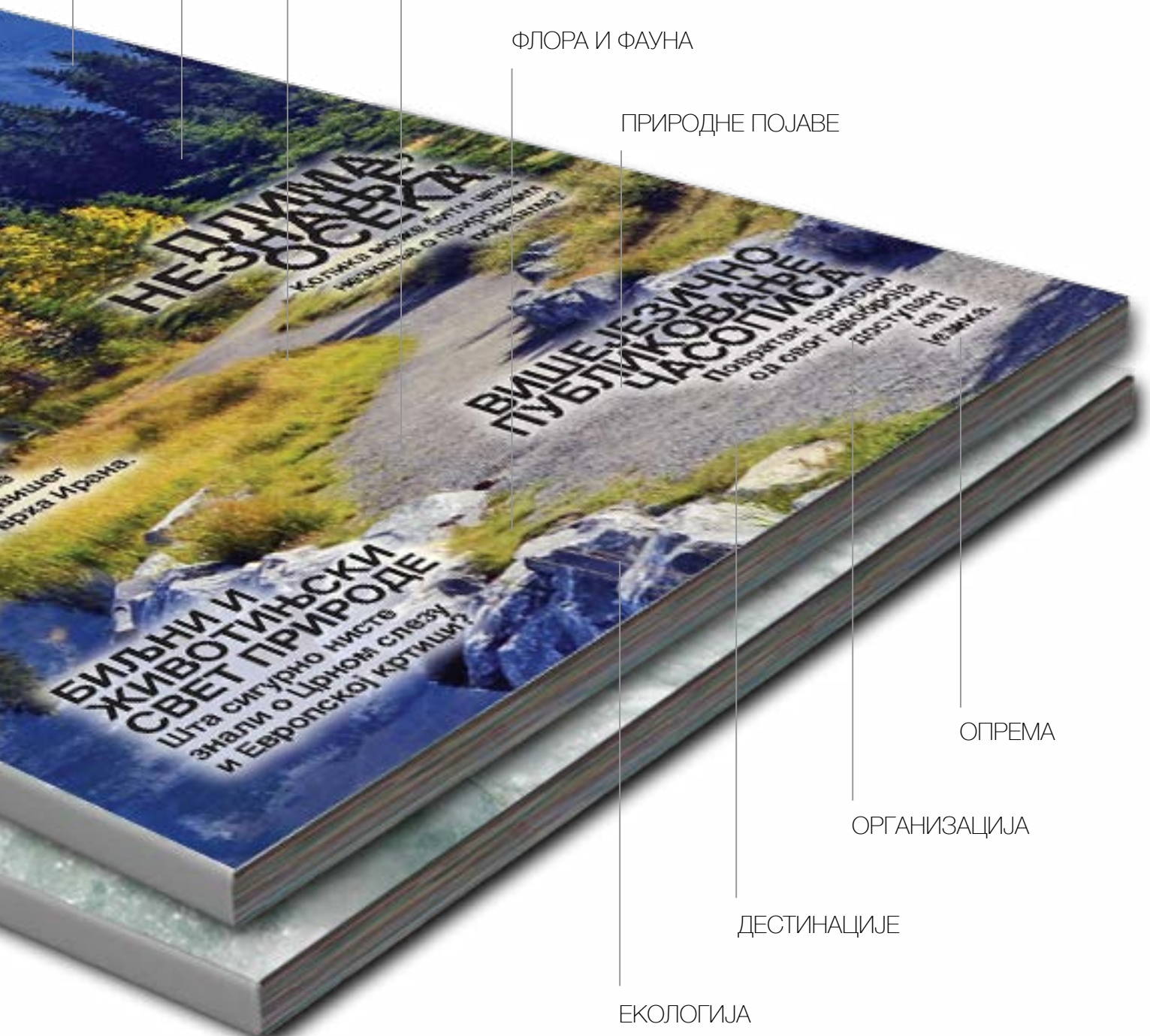
ПРИРОДНЕ ПОЈАВЕ

ОПРЕМА

ОРГАНИЗАЦИЈА

ДЕСТИНАЦИЈЕ

ЕКОЛОГИЈА



У публикацији **”Водич кроз логоровање”** корисници логора могу пронаћи одговоре на нека од питања из програма предмета као што су:

1. Дефиниција логоровања,
  2. Дефиниција излета,
  3. Забране и ограничења на логоровању,
  4. Дневни распоред активности,
  5. ”Кнафелчева” маркација,
  6. Надлежне институције у систему организације наставе логоровања,
  7. Укратко о ”Перућачком језеру”,
  8. Компоненте логорског живота,
  9. Логорске зоне и објекти у функцији логора,
  10. Мере за смањење вредности ”еколошког отиска”,
  11. Опасности фауне,
  12. Тактика кретања на излетима,
- ...

Ова публикација улази у састав пројекта **Програми заштите животне средине - ”ЕКОД”**, под покровитељством Pro OUTDOOR Team-а, због тога што је доступна искључиво у електронском облику и тематика је уско везана за боравак и рад у природи.



# aktivnostiu

CIP - Каталогизација у публикацији  
Народна библиотека Србије, Београд

796.5(035)(0.034.2)

МИЛЕТИЋ, Владимир, 1976-

Водич кроз логоровање [Електронски извор] /  
Владимир Милетић ; [фотографија Петар Павловић ... [и  
др.]]. - Београд : Универзитет, Факултет спорта и физичког  
васпитања, 2022 (Београд : Black and White Copy). - 1  
електронски оптички диск (CD-ROM) ; 12 cm

Системски захтеви: Нису наведени. - Насл. са насловне  
стране документа. - Тираж 20. - Библиографија.

ISBN 978-86-89773-78-1

а) Логоровање

COBISS.SR-ID 69874697

